

मैत्रावरुणर्वसिष्ठः। विश्वे देवाः। त्रिष्टुप्।

ऊर्ध्वो अग्निः सुमतिं वस्वो अश्रेत्प्रतीची जूर्णिर्देवतातिमेति।

भेजाते अद्री रथ्येव पन्थामृतं होता न इषितो यजाति ॥ ७.०३९.०१

वस्वः- शरणागतस्य । सुमतिम्- शोभनमतिम् । ऊर्ध्वः- उत्कृष्टः । अग्निः- पावकः सत्क्रतुः । अश्रेत्- आश्रयति । प्रतीची- अभिमुखी । जूर्णिः- निष्पन्नरसा । देवतातिम्- यज्ञम् । एति- अभिगच्छति । अद्री- आद्रियन्तौ श्रद्धावन्तौ दम्पती । रथ्येव- रथिनाविव । पन्थाम्- शोभनमार्गम् । भेजाते- प्रपन्नौ । होता- देवानामाह्वाता । न- सम्प्रति । इषितः- प्रेरितः । ऋतम्- सत्यम् । यजाति- पूजयति ॥१॥

प्र वावृजे सुप्रया बर्हिरेषामा विश्पतीव वीरिट इयाते।

विशामक्तोरुषसः पूर्वहूतौ वायुः पूषा स्वस्तये नियुत्वान् ॥ ७.०३९.०२

सुप्रयाः- शोभनान्नयुक्तम् । बर्हिः । एषाम्- एतेषां यजमानानाम् । प्र वावृजे- प्रवृज्यते । नियुत्वान्- अश्ववाहनः । वायुः- प्राणः । अश्वोपि प्राणः । तस्मात् स्वप्रणालीयुक्तप्राण इति ज्ञातव्यः । पूषा- पोषकः सूर्यः । पूर्वहूतौ- पूर्वस्मिन्नाह्वाने सति । विशाम्- प्रजानाम् । स्वस्तये- क्षेमाय । अक्तोरुषसः- दिवारात्रम् । विश्पतीव- प्रजापालकौ इदानीम् । वीरिटे- अन्तरिक्षे इति सायणः । इयाते- आगच्छतः ॥२॥

ज्मया अत्र वसवो रन्त देवा उरावन्तरिक्षे मर्जयन्त शुभ्राः।

अर्वाक्पथ उरुज्रयः कृणुध्वं श्रोता दूतस्य जग्मुषो नो अस्य ॥ ७.०३९.०३

वसवः- शरण्याः । देवाः । अत्र- अस्मिन् देशे । ज्मयाः- पृथिवीसम्बन्धिनः । रन्त- रमयन्ताम् । उरौ- विस्तृते । अन्तरिक्षे । शुभ्राः- शुक्लाः । मर्जयन्त- परिचर्यन्ते । उरुज्रयः- विस्तृतगतिशीलाः ।

पथः- मार्गान् । अर्वाक्- अस्मदभिमुखं यथा भवति तथा । कृणुध्वम्- कुरुत । अस्य- एतस्य ।
जग्मुषः- अभिगन्तुः । नः- अस्माकम् । दूतस्य । अग्नेः । श्रोत- शृणुत ॥३॥

ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः सधस्थं विश्वे अभि सन्ति देवाः ।

तां अध्वर उशतो यक्ष्यग्ने श्रुष्टी भगं नासत्या पुरंधिम् ॥ ७.०३९.०४

ते- अमी । हि- खलु । यज्ञेषु । यज्ञियासः- पूज्याः । ऊमाः- पालकाः । सधस्थम्- सहस्थानम् ।
विश्वे- सर्वे । देवाः । अभि सन्ति । अग्ने । भगम्- सौभाग्याधिदैवतम् । नासत्या- अश्विनौ
प्राणेशनशक्तिभूतौ । पुरन्धिम्- पुरुधारणावन्तमिन्द्रम् । तान् । अध्वरे- यज्ञे । उशतः- कामयतः ।
श्रुष्टी- क्षिप्रम् । यक्षि- पूजय ॥४॥

आग्ने गिरौ दिव आ पृथिव्या मित्रं वह वरुणमिन्द्रमग्निम् ।

आर्यमणमदितिं विष्णुमेषां सरस्वती मरुतो मादयन्ताम् ॥ ७.०३९.०५

अग्ने- पावक सत्क्रतो । गिरः- स्तुत्यान् । मित्रम्- स्नेहाधिदैवतम् । वरुणम्- ऋताधिदैवतम् ।
इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम् । अग्निम्- क्रत्वधिदैवतम् । आर्यमणम्- सौशील्याधिदैवतम् । अदितिम्-
अखण्डप्रकृतिम् । विष्णुम्- व्यापनशीलमन्तर्यामिणम् । एषाम्- एतेषामस्माकमर्थम् । दिवः
पृथिव्याः- द्यावापृथिव्योः । आ वह । सरस्वती- रसचोदयित्री देवता । मरुतः- प्राणा वाता वा ।
मादयन्ताम् ॥५॥

ररे हव्यं मतिभिर्यज्ञियानां नक्षत्कामं मर्त्यानामसिन्वन् ।

धाता रयिर्माविदस्यं सदासां सक्षीमहि युज्यैभिर्नु देवैः ॥ ७.०३९.०६

यज्ञियानाम्- पूज्येभ्यः । मतिभिः- मननैः । हव्यम् । ररे- दीयते । मर्त्यानाम्- मनुष्याणाम् ।
कामम्- इच्छाम् । असिन्वन्- अप्रतिबध्नन् । नक्षत्- अग्निव्याप्नोतु । अविदस्यम्- अनुपक्षपणीयम् ।
सदासाम्- सर्वदा सम्भजनीयम् । रयिम्- दानयोग्यधनम् । धाता- धारकोऽग्निर्यच्छतु । युज्यभिः-
योगमयैः । देवैः । सक्षीमहि- सङ्गता भवेम ॥६॥

नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैर्ऋतावानो वरुणो मित्रो अग्निः।

यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७.०३९.०७

नु- क्षिप्रम्। वसिष्ठैः- ऋषिभिः। अभिष्टुते। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। ऋतवानः- ऋताधिदेवता।

वरुणः। मित्रः। अग्निः। चन्द्राः- आह्लादकरा देवाः। नः- अस्मभ्यम्। उपमम्- अन्तिकम्।

अर्क- अन्नम्। यच्छन्तु- ददतु। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

Dr. Rangraji